

Özgün Araştırma / Research Article

ŞAMPİYON FUTBOL MİLLİ TAKIM KADROLARINDA "GÖRECELİ YAŞ ETKİSİ" FENOMENİNİN KARŞILAŞTIRILARAK İNCELENMESİ

Bahadır BAYARSLAN¹, Ali ÇEVİK²

ÖZET

Bu çalışma, 1930-2021 yılları arası UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası ve FIFA Dünya Kupası şampiyonu milli takım futbolcuları için "Göreceli Yaş Etkisi" fenomeninden etkilenip etkilenmediğini belirlemek amacıyla, 1930-2021 yılları arasındaki şampiyon oyuncuların doğum tarihi dağılımlarını karşılaştırmak suretiyle, incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın modeli "Temel Nitel Araştırma" olarak, araştırmadaki veri toplama tekniği ise "Döküman İncelemesi" olarak belirlenmiştir. Araştırmadaki verilerin analizi ise betimsel analiz biçimi olan Miles ve Huberman modeline göre yapılmıştır. Araştırmanın evrenini; 1930-2021 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası ve FIFA Dünya Kupası Finallerinde şampiyon olan milli takımları, örneklemini ise şampiyonluk yaşamış milli takımların teknik direktörleri ve oyuncuları oluşturmuştur. Araştırmanın veri analizinde; 1930-2021 yılları arasında gerçekleşmiş olan UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası ve FIFA Dünya Kupası Finallerinde şampiyon milli takımlar, teknik direktörleri ve oyuncularına ait araştırmaya katkı sağlayacak yazılı dökümanlardan yararlanılmıştır. Araştırmada ele alınacak sorulara nitel araştırma yöntemlerinin prensiplerine sadık kalınacak şekilde cevap verilerek sonuca ulaşılması hedeflenmiştir. Çalışma özelinde, 1930-2021 yılları arası UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası ve FIFA Dünya Kupası şampiyonu milli takım futbolcuları için kadro yapılanmasına bakılarak sporcu bilgileri detaylı incelenmiştir. En üst seviye profesyonel futbolda, şampiyon milli takım futbolcularının sayısal olarak "göreceli yaş etkisi" açısından birbirine yakın durumda olduğu görülmüştür. Sonuç olarak; üst düzey futbolda göreceli yaş etkisinin artan yaşla birlikte azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Farklı turnuvalar karşılaştırıldığında ise doğum yılı içerisinde geç doğan sporcuların profesyonel seviyede akranlarını yakaladığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Şampiyon, Dünya Kupası, Futbolcu, Göreceli Yaş Etkisi

A COMPARATIVE EXAMINATION OF THE "RELATIVE AGE EFFECT" PHENOMENA IN THE CHAMPION FOOTBALL NATIONAL TEAM STAFF

ABSTRACT

The aim of this study was to compare the birth date distributions of the champion players between the years 1930-2021 in order to determine whether the national team football players who were champions of the UEFA European Football Championship and FIFA World Cup between 1930 and 2021 were affected by the "Relative Age Effect" phenomenon. The model of the research was determined as "Basic Qualitative Research" and the data collection technique in the research was determined as "Document Analysis". The analysis of the data in the research was made according to the Miles & Huberman model, which is a descriptive analysis form. The universe of the research consisted of the national teams that were champions in the 1960 and 2021 UEFA European Football Championship Finals, and the sample consisted of the coaches and players of the national teams that had won the championship. In the data analysis of the research, written documents that will contribute to the research of the champion national teams, their coaches and players in the UEFA European Football Championship Finals, which took place between 1960 and 2021, were used. It is aimed to reach the result by answering the questions to be discussed in the research in a way that sticks to the principles of qualitative research methods. In particular, the information about the athletes was examined in detail by looking at the squad structure for the national team footballers who were champions of the UEFA European Football Championship and FIFA World Cup between 1930 and 2021. In the highest level of professional football, it was seen

¹ Topkapı Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, İstanbul/TÜRKİYE. bhdrbyrsln@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1665-7846

² Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Kilis/TÜRKİYE.
alicevik1020@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3664-6626

that the champion national team football players were numerically close to each other in terms of the "relative age effect". As a result, it was seen that the relative age effect in senior football decreased with increasing age. As a result of the comparison of different tournaments, it shows that the athletes born late in the year of birth catch up with their peers at the professional level.

Keywords: Football, Champion, World Cup, Player, Relative Age Effect

1. GİRİŞ

"Göreceli Yaş Etkisi" seçim yılında erken doğan oyuncuları destekleyen ve yıl içinde daha sonra doğan katılımcılara karşı ayrımcılık yapan doğum tarihi dağılımındaki asimetri anlamına gelmektedir (Helsen ve diğerleri, 2012). Sporcuların yaş gruplarına göre gruplandırılması sporda çok yaygın olarak görülmektedir. Ocak ayı, küresel olarak seçim yılının başlangıcı kabul edilir. Özellikle takım sporlarındaki kategoriler, sporcunun kronolojik yaşına ve önceden belirlenmiş bir bitiş tarihine göre yarışma gruplarına dahil edildiği yıllık veya iki yılda bir yarışma döngülerine karşılık gelmektedir. "Göreceli yaş etkisi" terimi, çocuğu belirli bir yaş grubuna yerleştirmek için kullanılan seçim verileriyle ilgili doğum tarihine bağlıdır (Wattie ve diğerleri, 2008). Vücut büyüklüğü, güç ve kuvvetin avantajlı olduğu sporlarda, bir yaş grubundaki erken olgunlaşan çocuklar, geç olgunlaşan veya ergenlik dönemindeki akranlarına göre muhtemelen daha yüksek bir avantaja sahiptir (Malina, 1994; Malina, 1998). Bu durum genellikle gençlik sporları bağlamlarında yansıtılır ve daha büyük bir olgunlaşma gelişimi nedeniyle yılın ilk aylarında doğan sporcular için aşırı temsili bir durum olarak anlaşılır (Barnsley ve diğerleri, 1985). Bu nedenden dolayı nispeten daha yaşlı sporcuların, seçim ve yarışma performansı açısından daha yüksek bir spor seviyesine ulaşma açısından diğer genç akranlarına göre daha fazla fırsata sahip oldukları görülmektedir (Till ve diğ., 2010). Eskilerin yetenekli olarak tanımlanmaları ve en iyi takımlara transfer edilmeleri daha olasıdır. Böylelikle erken olgunlaşan sporcular daha yüksek kaliteli antrenör eğitimi ve daha ileri rekabet seviyelerindeki deneyimlerden faydalanırlar (Helsen ve diğerleri, 1998; Sherar ve diğerleri, 2007). Bu konuda yapılan açıklamaların çoğu; antropometrik, fiziksel ve fizyolojik parametrelere odaklanmayı ve sporcular arasındaki dengesizliğin kaynağı olarak ise biyolojik faktörleri ön plana çıkarmaktadır (Baker ve diğ., 2010). Bununla birlikte, sporcuların daha yüksek performans seviyelerine yükseldikçe, nispeten daha yaşlı sporcuların daha genç akranlarına göre belirli spor ve rekabet avantajlarından yararlandıkları açık bir şekilde görünmemektedir (Mccarthy ve Collins, 2014). Dolayısıyla spora geçiş süreci ilerledikçe ve özellikle futbol gibi takım sporlarında "Göreceli Yaş Etkisi"nin azalma eğiliminde olduğu ancak ortadan kalkmadığı görülmektedir (Brustio ve diğerleri, 2018; Gil ve diğerleri, 2020).

Son yıllarda birçok çalışma, sporda ve özellikle futbolda göreceli yaş etkisini araştırmıştır. "Göreceli Yaş Etkisi", çeşitli yaklaşımlardan ve farklı amaçlarla incelenmiş, toplu ve bireysel spor bağlamlarındaki varlığı araştırılmıştır (Papadopoulou ve diğerleri, 2019; Steidl-Müller ve diğerleri, 2019; Mon-López ve diğerleri, 2020). Oyuncuların profesyonel takımlara transfer edilmeden önce göreceli bir yaş etkisinin fark edilip edilmediği henüz net olarak açıklığa kavuşturulamamıştır.

“Göreceli Yaş Etkisi” çok sayıda spor dalında incelenmiştir. Çalışmaların sayısı ve kalitesi nedeniyle, diğerleri arasında öne çıkan iki spor vardır. Bunlar; futbol ve buz hokeyidir (Grondin ve diğerleri, 1984). Fakat bu çalışma dünya futbolu için son derece önem arz etmektedir. Çünkü bu çalışma; ülkelerarası iki büyük futbol turnuvası olan UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası ve FIFA Dünya Kupası Finalleri tarihinde, şampiyon futbolcuları incelemesi bakımından hem elit futbolculara ait verileri görmek hem de iki farklı turnuvada başarılı futbolculara ait verileri karşılaştırma olanağı tanımaktadır.

Bu araştırmanın amacı; Dünyanın en popüler sporu olarak kabul edilen futbolda, dünya nüfusunun büyük bölümünün takip ettiği UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası ve FIFA Dünya Kupası Finalleri tarihinde şampiyonluk yaşamış olan ve milli takım kadrolarında yer almış futbolcuların “Göreceli Yaş Etkisi” fenomeninden etkilenip etkilenmediğini karşılaştırma yaparak incelemektir.

2. MATERYAL VE METOD

Teknik direktörlükte, karar vermek ve doğru hamleler yapmak için öncelikle doğru oyuncular ile yola çıkmanın elzem olduğu bir gerçektir. Teknik direktörler oyun sistemlerine uygun oyuncuları seçer ve bu seçimler sonucunda kurdukları takım kadrosu ile sahaya çıkarlar. Alternatif oyuncular ile as oyuncuları destekleyerek bir oyun sistemini ve takım oyununu hedefler. Bu noktada her teknik direktör, kendi oyun felsefesine göre bir sistem ve sisteme uygun oyuncu grubu oluşturarak onları yönetir. Bir ülkenin en iyi oyuncuları arasından seçim yapmak, karar vermenin oldukça zor olduğu bir süreçtir. Özellikle milli takımların her oyuncusu için titiz bir çalışma ve performans takibi sonucu milli takıma davet edildiği düşünülürse, bu oyuncuları seçtiren sebepleri araştırmak önem arz etmektedir. Bu sebeple, 1930-2021 yılları arası UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası ve FIFA Dünya Kupası şampiyonu milli takım futbolcuları için “Göreceli Yaş Etkisi” fenomeninden etkilenip etkilenmediğini incelemek amaçlanmıştır.

Araştırmanın metodu “Temel Nitel Araştırma” olarak, araştırmadaki veri toplama tekniği ise “Doküman İncelemesi” olarak belirlenmiştir. Araştırmadaki verilerin analizi ise betimsel analiz biçimi olan Miles-Huberman modeli kullanılmıştır.

Nitel veri analizi; doküman incelemesi, gözlem ve görüşme gibi farklı veri toplama yöntem ve teknikleri ile elde edilebilen verilerin düzenlendiği, kategorilere ayrıldığı, temaların keşfedildiği ve sonuçta tüm bu sürecin rapora aktarıldığı bir etkinlikler toplamıdır. Bu araştırmada nitel veri analizinde doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Yorumlayıcı bir felsefeye dayanan nitel veri analizi genellikle üzerinde çalışılan veri seti; kabataslak analizi (gözden geçirme, yoğunlaşma, özetleme) ile ayrıntılı analizinin (kategorilerin detaylandırılması, hermenütik yorumlama, verilerin tanımlanması) birleştirilmesidir. Burada amaç genellikle muhtelif verileri tanımlayarak, detaylı betimleyerek veya farklı verileri karşılaştırarak ortak açıklamalar üretmektir (Creswell, 2003; Flick, 2013). Nitel çalışmalarda analiz süreci esas olarak ham verilerin hacmini azaltarak büyük miktardaki verilerin özünü anlamayı, önemli örüntüleri tanımlamayı ve verilerden anlam çıkararak araştırılan olguya ilişkin mantıksal kanıt zinciri oluşturmayı kapsar (Patton, 2014). Bu bağlamda Miles ve Huberman modeli nitel veri analizi esasta üç

adımında gerçekleştirilir. İlk aşamada veri azaltımı yer almaktadır. Veri azaltımı; araştırma sonunda elde edilen verilerin seçilmesi, incelenmesi, basite indirgenmesi, özetlenip dönüştürülmesidir. İkinci aşamada veri gösterimi yapılmaktadır. Veri gösterimi; sonuçların ortaya konması için toplanan verilerin düzenlenmiş halini oluşturmaz. Üçüncü aşama ise sonuç çıkarma/doğrulama. Sonuç çıkarma/doğrulama; olay ve nesnel arasındaki nedensel ilişkileri, örüntüleri ve olası yapıları ortaya çıkarma ile birlikte sonuçları geçerlik bakımından test etmedir (Miles ve Huberman, 2016). Araştırma sürecinin başında belirsiz bir biçimde olan ve verilerin içinde saklı bir biçimde duran gerçeklik son aşamada keşfedilmekte ve gün yüzüne çıkarılmaktadır. Araştırmada ele alınacak sorulara nitel araştırma yöntemlerinin prensiplerine sadık kalınarak cevap verilmiştir.

Araştırmanın evrenini; 1930-2021 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası ve FIFA Dünya Kupası Finallerinde şampiyon olan milli takımları, örneklemini ise şampiyonluk yaşamış milli takımların teknik direktörleri ve oyuncularını oluşturmuştur. Çalışmanın örnekleme yönteminde yoğunluk örnekleme kullanılmıştır. Nitel bir araştırmada kullanılan yoğunluk örnekleme, aşırı veya sıra dışı durumlardan ziyade, araştırılan olgunun en iyi veya en zengin bilgi içeren örneklerini kapsamaktadır (Morgan ve Morgan, 2008). Nitel araştırma yöntemlerinden genellikle heuristik yaklaşım temelli araştırmalar yoğunluk örnekleme kullanılmaktadır (Mays ve Pope, 2000). Heuristik araştırmalarda incelenen olguların, sıra dışı, patolojik ya da aykırı olması gerekli değildir. Bunun yerine yoğun bilgi içermesi ve zaman içinde farklı ve yeni bilgilere ulaşabilecek örneklemler olması elzemdir (Strauss ve Corbin, 2015). Heuristik yaklaşım, üzerinde çalışılan olayın ya da olgunun doğasının öz deneyimler ve araştırmacının öznel açıklamaları yoluyla keşfedilmesi ve anlamlandırılması amacını taşımaktadır (Denzin ve Lincoln, 2008). Araştırmacının içinde var olan yaratıcı düşünceyi açıkça ifade etmesini ve anlamlandırmasını sağlamaktadır. Heuristik yaklaşım, insan deneyimlerini, araştırmacıyla araştırılan olgu arasında (araştırmacının örtük bilgisini göz önünde bulundurarak) öznel ve yaratıcı bağlantılar kurabilmesini sağlayan tek araştırma yaklaşımıdır (West, 2001).

Araştırmada ele alınacak problemlere, 1930-2021 yılları arasında gerçekleşmiş UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası ve FIFA Dünya Kupası Finalleri sonucunda şampiyonluğa ulaşmış milli takım teknik direktörleri ile ilgili takım kadrosunu doğru yapılandırmak amacıyla yaptıkları oyuncu seçimlerini içeren takım kadrolarına dair veriler ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu noktada UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası ve FIFA Dünya Kupası Finalleri'nde şampiyon milli takım oyuncularını ve teknik direktörlerine ait araştırma için gerekli bilgiler günümüz teknolojisinde herkesin kullanımına açık olan "Transfermarkt" ve "instat" web sitelerinde yer alan ve futbolcu verilerini barındıran e-çerikli belgeler incelenerek gerekli dökümanlara ulaşılması hedeflenmiştir. Ayrıca nitel araştırmalarda geçerlik-güvenirlik nicel çalışmalardan farklı olarak ele alınır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmanın güvenilirliği açısından, iç geçerliğini artırmada belki de en çok bilinen ve uygulanan strateji "üçgenleme" tekniği kullanılmıştır. Üçgenleme iki ya da daha fazla veri kaynağının sonuçlarının karşılaştırılmasıdır. Bu şekilde yöntemlerden birinin zayıf yönleri

diğer yöntemin güçlü yönleriyle telafi edilebilir (Mays ve Pope, 2000; Streubert ve Carpenter, 2011). Bu araştırmada iki farklı veri tabanından belgeler karşılaştırılarak incelenmiştir.

Bu araştırmada 'Gömülü Teori' olarak bilinen kuram ile veri analizine temel oluşturmak hedeflenmiştir. Bu analiz türü, Glaser ve Strauss (2006) tarafından geliştirilmiştir. Gömülü teori hem bir araştırma stratejisi hem de veri analiz yöntemi olarak kullanılmaktadır. Günümüzde nitel araştırma yöntemi için en etkileyici paradigma olarak adlandırılmaktadır (Ilgar ve Ilgar, 2013). Gömülü teoride veri toplama ve verilerin analizi birbiriyle doğrudan ilişkilidir. Her toplanan veri bir sonraki veriyle direk karşılaştırılır ve bu şekilde çok karşılaşılan veriye ulaşana kadar karşılaştırma devam edilir. Gömülü kuram yöntemi, verilerin içerisinde gömülü olan ve kaynağını verilerden alan kuramlar yapılandırma amacıyla nitel verileri toplama ve analiz etmek için geliştirilmiş sistematik fakat esnek kılavuz ilkelerden oluşur (Charmaz, 2006). Gömülü kuramda veri analizi, temel betimlemelerle başlayan, kavramsal düzenlemeyle devam eden ve kuramsallaştırmaya giden iyi tanımlanmış bir süreçtir (Patton, 2002). Gömülü kuram, nitel araştırmaların nicel standartlara göre değerlendirilmesini sağlayarak nitel yaklaşım için sanki bilim dünyasına sunulan bir özre dönüşmüştür (Atkinson, 1997).

3. BULGULAR

Bu çalışma, milli takım seviyesinde UEFA Avrupa Futbol Şampiyonasını kazanan 314 futbolcusunun ve FIFA Dünya Kupası şampiyonu 464 milli takım futbolcusunun "göreceli yaş etkisi" dağılımları sayısal olarak karşılaştırmak üzere, toplamda 778 futbolcudan oluşan şampiyon milli takım kadrolarında yer almış futbolcuların yaş ve beceri düzeyinin göreceli yaş etkisinin yaygınlığı üzerindeki etkisini incelemiştir.

Tablo 1. UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası kazanan milli takım kadrolarında yaş ortalamaları ile göreceli yaş etkisine dayalı doğum tarihlerine göre oyuncu sayıları (<https://www.transfermarkt.com/> ve <https://www.instatscout.com/>, erişim tarihi 25 Ocak, 2023)

UEFA	Milli takım	Yılın ilk 6 Ayı – İkinci 6 Ayı Doğumlu Oyuncu Sayıları
2021	 İtalya	16 – 9 (25 Futbolcu)
2016	 Portekiz	9 – 14 (23 Futbolcu)
2012	 İspanya	14 – 9 (23 Futbolcu)
2008	 İspanya	13 – 10 (23 Futbolcu)

2004	 Yunanistan	13 – 10 (23 Futbolcu)
2000	 Fransa	10 – 12 (22 Futbolcu)
1996	 Almanya	11 – 11 (22 Futbolcu)
1992	 Danimarka	12 – 8 (20 Futbolcu)
1988	 Hollanda	5 – 13 (18 Futbolcu)
1984	 Fransa	14 – 6 (20 Futbolcu)
1980	 Almanya	9 – 13 (22 Futbolcu)
1976	 Çekoslovakya	9 – 13 (22 Futbolcu)
1972	 Almanya	7 – 11 (18 Futbolcu)
1968	 İtalya	8 – 14 (22 Futbolcu)
1964	 İspanya	10 – 7 (17 Futbolcu)
1960	 Sovyetler Birliği	13 – 4 (17 Futbolcu)

Tablo 1’de, UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası kazanan milli futbolcuların yaş ortalamaları ile göreceli yaş etkisine dayalı doğum tarihleri açısından yılın ilk altı ve son altı ayında doğan milli sporcu sayıları görülmektedir. Tablo 1’e bakıldığında, 8 şampiyon milli takım kadrosunda yılın ilk aylarında doğan sporcular ağırlıklı şekilde gözüksede, 7 şampiyon milli takımda yılın son aylarında doğumlu oyuncuların azımsanmayacak ölçüde olduğu bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Sadece 1996 UEFA Avrupa futbol şampiyonu Almanya milli takım futbolcuları için yılın ilk ve son aylarında doğan sporcu sayıları birbirine eşittir.

Şekil 1. UEFA Avrupa Futbol Şampiyonu milli takım oyuncularının göreceli yaş etkisine göre sınıflandırılması

Şekil 1’de, 1960-2021 yılları arasında UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası kazanan 16 milli takım teknik direktörünün takımları için seçtiği, toplamda 16 avrupa şampiyonası finalinde takım kadroları içerisinde yer alma başarısı göstermiş 314 sporcu olduğu görülmektedir. 314 elit milli sporcu içerisinde yılın ilk aylarında doğan sporcu sayısı 173, yılın son aylarında doğan sporcu sayısı ise 141 olarak görülmektedir.

UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası, 1960-2021 yılları arasında toplamda 16 kez düzenlenmiş ve bu finallerde İspanya milli takımı 3 kez şampiyon olma başarısı göstermiştir. İtalya, Almanya ve Fransa milli takımları 2’şer kez, Portekiz, Danimarka, Çekoslovakya, Sovyetler Birliği, Hollanda ve Yunanistan milli takımları ise 1’er kez şampiyon olmuşlardır.

Tablo 2. FIFA Dünya Kupası kazanan milli takım kadrolarında yaş ortalamaları ile göreceli yaş etkisine dayalı doğum tarihlerine göre oyuncu sayıları (<https://www.transfermarkt.com/> ve <https://www.instatscout.com/>, erişim tarihi 25 Ocak, 2023).

FIFA	Milli takım	Yılın ilk 6 Ayı – İkinci 6 Ayı Doğumlu Oyuncu Sayıları
2018	 Fransa	11 – 12 (23 Oyuncu)
2014	 Almanya	12 – 11 (23 Oyuncu)
2010	 İspanya	14 – 9 (23 Oyuncu)
2006	 İtalya	11 – 12 (23 Oyuncu)

2002	 Brezilya	14 – 9 (23 Oyuncu)
1998	 Fransa	9 – 13 (22 Oyuncu)
1994	 Brezilya	15 – 7 (22 Oyuncu)
1990	 Almanya	10 – 12 (22 Oyuncu)
1986	 Arjantin	8 – 14 (22 Oyuncu)
1982	 İtalya	14 – 8 (22 Oyuncu)
1978	 Arjantin	11 – 11 (22 Oyuncu)
1974	 Almanya	9 – 13 (22 Oyuncu)
1970	 Brezilya	9 – 13 (22 Oyuncu)
1966	 İngiltere	7 – 15 (22 Oyuncu)
1962	 Brezilya	7 – 15 (22 Oyuncu)
1958	 Brezilya	10 – 9 (19 Oyuncu)
1954	 Almanya	10 – 12 (22 Oyuncu)
1950	 Uruguay	10 – 12 (22 Oyuncu)
1938	 İtalya	11 – 11 (22 Oyuncu)
1934	 İtalya	6 – 16 (22 Oyuncu)
1930	 Uruguay	12 – 10 (22 Oyuncu)

Tablo 2'de, 1930-2018 yılları arasında FIFA Dünya kupası kazanan milli takım kadrolarında yaş ortalamaları ile göreceli yaş etkisine dayalı doğum tarihleri açısından yılın ilk aylarında ve son altı ayında

doğanlar görülmektedir. 7 şampiyon milli takım kadrosunda yılın ilk aylarında doğan futbolcular ağırlıklı olarak gözükse de 12 şampiyon milli takımda yılın son aylarında doğumlu oyuncuların hakim olduğu bir tablo karşımıza çıkmaktadır. 1938 İtalya ve 1978 Arjantin milli takım kadrolarında ise göreceli yaş etkisi dağılımları eşittir.

Şekil 2. FIFA Dünya Kupası Şampiyonu milli takım oyuncularının göreceli yaş etkisine göre sınıflandırılması

Şekil 2'de, 1930-2018 yılları arasında toplamda 21 dünya kupası finalinde takım kadroları içerisinde yer alma başarısı göstermiş 464 sporcu olduğu görülmektedir. 464 elit milli sporcu içerisinde yılın ilk aylarında doğan sporcu sayısı 220, yılın son aylarında doğan sporcu sayısı ise 244 olarak görülmektedir.

Tablo 3. Farklı uluslararası turnuvalarda başarılı sporcuların göreceli yaş etkisi dağılımı

Farklı Turnuva Şampiyon Futbolcular	Yılın ilk 6 Ayı – İkinci 6 Ayı Doğumlu Oyuncu Sayıları
UEFA Avrupa Futbol Şampiyonu Futbolcular	173 – 141 (314 Futbolcu)
FIFA Dünya Kupası	220 – 244 (464 Futbolcu)

Şampiyonu
Futbolcular

Toplam 393 – 385 (778 Futbolcu)

Tablo 3' de, UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası ve FIFA Dünya Kupası şampiyonu milli takım oyuncularının "göreceli yaş etkisi" dağılımları sayısal olarak karşılaştırmak üzere gösterilmiştir. İki farklı turnuvada şampiyonluk yaşamış takım kadrolarında yer almış futbolcular için sayısal olarak yakın bir tablo karşımıza çıkmaktadır. UEFA Avrupa Futbol Şampiyonasında başarılı olmuş takım kadrolarında yer almış futbolcular için, yılın ilk ayları doğumlu oyuncuların ağırlıklı olduğu bir tablo görülmüştür. FIFA Dünya Kupası şampiyonu milli takım oyuncuları için ise yılın son aylarında doğumlu oyuncular ağırlıklı olarak görülmüştür.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı; UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası ve FIFA Dünya Kupası şampiyonu milli takım oyuncularının "göreceli yaş etkisi" dağılımları sayısal olarak karşılaştırmak üzere 1930-2021 yılları arasındaki şampiyon oyuncuların doğum tarihi dağılımlarını karşılaştırmak suretiyle incelemektir.

Yaklaşık 50 yıldan beri birçok çalışma spor ortamında göreceli yaş etkisini araştırmıştır. Beyzbol, buz hokeyi, netbol, ragbi, futbol ve tenis gibi sporlarda genç ve kıdemli sporcular arasındaki doğum tarihlerinin karşılaştırılması, seçim yılında erken doğan bireyleri tercih eden çarpık doğum tarihi dağılımlarını ortaya çıkarmıştır (Musch ve Grondin, 2001). Diğer sporlara benzer şekilde futbol, gençler arasında seçim yılının başlarında doğan oyuncuların önemli ölçüde fazla temsil edilmesiyle karakterize edilir (Barnsley ve diğerleri, 1992; Baxter-Jones, 1995; Brewer ve diğerleri, 1995; Brewer ve diğerleri, 1992; Helsen ve diğerleri, 1998; Musch ve Hay, 1999; Vaeyens ve diğerleri, 2005; Verhulst, 1992). Vücut büyüklüğü, güç ve kuvvetin avantajlı olduğu sporlarda görülmektedir. Özellikle bir yaş grubunda erken olgunlaşan çocuklar, geç olgunlaşan akranlarına göre avantaj elde etmektedir (Malina, 1994; Malina, 1998). Dolayısıyla, eskilerin yetenekli olarak tanımlanmaları ve en iyi takımlara transfer edilmeleri daha olasıdır. Böylece daha yüksek kaliteli koçluktan ve daha ileri rekabet seviyelerinde deneyimden faydalanırlar (Helsen ve diğerleri, 1998; Sherar ve diğerleri, 2007). Baumler (1996), Alman profesyonel yetişkin futbolcularla yaptığı bir araştırmada; üst düzey futbolda göreceli yaş etkisinin artan yaşla birlikte azaldığını ortaya çıkarmıştır. Benzer şekilde; son bulgular, seçim yılında geç doğan oyuncuların yetişkin yaşta akranlarını yakaladığını göstermektedir. Bu çalışmanın bulgularına göre ise seçim yılında geç doğan sporcuların profesyonel seviyede akranlarını yakaladığı ve hatta onların önüne geçtikleri göstermektedir.

Bu noktada büyük bir sporcu havuzu içerisinden seçim yapan, dünyanın en başarılı milli takım teknik direktörleri için göreceli yaş etkisinin varlığını ve etkisinin karşılaştırması yapılmıştır. Çalışmada

profesyonel futbolcu olarak aynı seviyede fakat farklı kronolojik yaşta ve dönemde olan oyuncular analiz edilerek sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Erken yaşlarda fiziksel açıdan üstünlük ve performans ilişkisinin yüksek olması sebebiyle göreceli yaş etkisinin varlığının altında yatan nedenin olgunluk olduğu savunulmaktadır. Ayrıca göreceli yaş etkisinin daha üst düzey lig ve takımlarda azalacağı varsayılmıştır. Yetişkinliğe erişildiğinde ise olgunluk farklılıklarının ortadan kalkmasından dolayı göreceli yaş etkisinin üst düzey profesyonel futbolda, altyapı futboluna kıyasla daha az belirgin hale gelmesi öngörülmüştür.

Sonuç olarak; üst düzey futbolda göreceli yaş etkisinin artan yaşla birlikte azaldığı görülmüştür. Yaptığımız bu çalışma daha önce yapılan çalışmaları destekler niteliktedir. Çalışmada; UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası kazanan 314 milli futbolcu ve FIFA Dünya Kupası şampiyonu 464 milli takım futbolcusu için “göreceli yaş etkisi” dağılımları ve takım kadro yapılanmaları incelenmiştir. Toplamda 778 milli futbolcunun yer aldığı en üst seviye profesyonel futbol organizasyonlarında, şampiyon milli takım futbolcularının doğum yılı içerisinde avantaj olarak görülen ilk ayları temsilen 393 ve son ayları temsilen 385 futbolcuya dair durumlarının birbirine yakın olmasının yanı sıra göreceli yaş etkisinin üst düzey futbolda azaldığı görülmüştür. Kupayı birden fazla kazanmaları sebebiyle aynı ülke milli takımları ile başarıya ulaşmış farklı teknik adamların seçimleri incelendiğinde ise göreceli yaş etkisinin varlığının azaldığı ve nispeten ortadan kalktığı sonucuna ulaşılmıştır. Farklı turnuvaların karşılaştırılması sonucunda ise doğum yılı içerisinde geç doğan sporcuların profesyonel seviyede akranlarını yakaladığını göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Atkinson, P. (1997). Narrative turn or blind alley? *Qualitative Health Research*, 7, 325-344.
- Baker, J., Schorer, J., & Cobley, S. (2010). Relative age effects. *Sportwissenschaft*, 40(1), 26-3.
- Barnsley, R. H., Thompson, A. H., & Barnsley, P. E. (1985). Hockey success and birthdate: The RAE. *Canadian Association for Health, Physical Education, and Recreation Journal*, 51, 23-28.
- Barnsley, R. H., Thompson, A. H., & Legault, P. (1992). Family planning: Football style. The relative age effect in football. *International Review of Sport Sociology*, 27, 77-87.
- Bäumler, G. (1996). The relative age effect in soccer and its interaction with chronological age. Paper presented at the Soccer Sport Science Symposium, Oberhaching, Germany. Cited in Musch & Grondin, 2001. Unequal competition as an impediment to personal development: A review of the relative age effect in sport. *Developmental Review*, 21, 147-167.
- Baxter-Jones, A. D. G. (1995). Growth and development of young athletes: Should competition levels be age related? *Sports Medicine*, 20(2), 59-64.
- Brewer, J., Balsom, P., & Davis, J. (1995). Seasonal birth distribution amongst European soccer players. *Sports, Exercise and Injury*, 1, 154-157.
- Brewer, J., Balsom, P. D., Davis, J. A., & Ekblom, B. (1992). The influence of birth date and physical development on the selection of a male junior international soccer squad. *Journal of Sports Sciences*, 10(6), 561-562.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative Analysis*. London: SAGE.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2008). Introduction: The discipline and practice of qualitative research. Flick, U. (Ed.). (2013). The SAGE handbook of qualitative data analysis. Sage.
- Gil, S. M., Bidaurrazaga-Letona, I., Martin-Garetxana, I., Lekue, J. A., & Larruskain, J. (2020). Does birth date influence career attainment in professional soccer?. *Science and Medicine in Football*, 4(2), 119-126.
- Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (2006). The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research. USA: Aldine Transaction.
- Grondin, S., Deshaies, P., & Nault, L. P. (1984). Quarters of birth and participation in hockey and volleyball. *La Revue Québécoise de l'Activité Physique*, 2, 97-103.
- Helsen, W. F., Starkes, J. L., & Van Winckel, J. (1998). The influence of relative age on success and drop out in male soccer players. *American Journal of Human Biology*, 10, 791-798.
- Ilgar, M. Z., ve Ilgar, S. C. (2013). Nitel bir araştırma deseni olarak gömülü teori (Temellendirilmiş Kuram).
- Instat website (2023). Erişim Ocak 25, 2023 <https://www.instatscout.com/>
- Malina, R. M. (1994). Physical growth and biological maturation of young athletes. *Exercise and Sport Sciences Reviews*, 22, 389-433.
- Malina, R. M. (1998). Growth and maturation of young athletes: Is training for sport a factor. In K. M. Chang and L. Micheli (Eds.), *Sports and children* (pp. 133-161). Hong Kong: Williams and Wilkins.
- Mays, N., & Pope, C. (2000). Assessing quality in qualitative research. *Bmj*, 320(7226), 50-52.
- McCarthy, N., & Collins, D. (2014). Initial identification and selection bias versus the eventual confirmation of talent: evidence for the benefits of a rocky road? *J. Sports Sci.* 32, 1604-1610. doi: 10.1080/02640414.2014.908322
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *JS (2014). Qualitative data analysis: A methods sourcebook.*
- Mon-López, D., Tejero-González, C. M., de la Rubia, A., & Lorenzo, J. (2020). Pistol and rifle performance: gender and relative age effect analysis. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 17:1365. doi: 10.3390/ijerph17041365
- Morgan, D. L., & Morgan, R. K. (2008). *Single-Case research methods for the behavioral and health sciences*, SAGE Publications.
- Musch, J., & Grondin, S. (2001). Unequal competition as an impediment to personal development: A review of the relative age effect in sport. *Developmental Review*, 21, 147-167.
- Musch, J., & Hay, R. (1999). The relative age effect in soccer: Cross-cultural evidence for a systematic discrimination against children born late in the competition year. *Sociology of Sport Journal*, 16, 54-64.
- Papadopoulou, S. D., Papadopoulou, S. K., Rosemann, T., Knechtle, B., and Nikolaidis, P. T. (2019). Relative age effect on youth female volleyball players: a pilot study on its prevalence and relationship with anthropometric and physiological characteristics. *Front. Psychol.* 10:2737. doi: 10.3389/fpsyg.2019.02737
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage publications.
- Sherar, L. B., Baxter-Jones, A. D., Faulkner, R. A., & Russell, K. W. (2007). Do physical maturity and birth date predict talent in male youth ice hockey players? *Journal of Sports Sciences*, 25(7), 879-886.

- Steidl-Müller, L., Müller, E., Hildebrandt, C., and Raschner, C. (2019). Did the relative age effect change over a decade in elite youth ski racing? *Front. Sports Active Living* 1, 1–10. doi: 10.3389/fspor.2019.00055
- Strauss, A. L., & Corbin, J. (2015). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (4th ed). Sage Publications.
- Streubert, H. J., & Carpenter, D. R. (2011). *Qualitative research in nursing*. (5th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams ve Wilkins.
- Till, K., Copley, S., Wattie, N., O'Hara, J., Cooke, C., and Chapman, C. (2010). The prevalence, influential factors and mechanisms of relative age effects in UK Rugby League. *Scand. J. Med. Sci. Sports* 20, 320–329. doi: 10.1111/j.1600-0838.2009.00884.x
- Transfermarkt Website (2023). Erişim Ocak 25, 2023, <https://www.transfermarkt.com/tr/weltmeisterschaft1930/meistertrainer/pokalwettbewerb/WM30>
- Vaeyens, R., Philippaerts, R. M., & Malina, R. M. (2005). The relative age effect in soccer: A match-related perspective. *Journal of Sports Sciences*, 23(7), 747–756.
- Verhulst, J. (1992). Seasonal birth distribution of West European soccer players: A possible explanation. *Medical Hypotheses*, 38, 346–348.
- West, W. (2001). Beyond grounded theory: The use of a heuristic approach to qualitative research. *Counselling and psychotherapy research*, 1(2), 126-131.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı). Seçkin Yayınları.